

АЛБЕР КАМИ: КАМЕН КОЈИ РАСТЕ; РЕВОЛТИРАНИ ЧОВЕК

(HVAAT, Нови Сад)

Апсурд и побуна општа су места Камиеве мисли. Апсурд је теодицеја савременог света која досеже своје крајности, тако да проблем полако постаје безупитан. Суочавање се бескрајно одлаже. Спутаване својих способности ради сопственог одушка, због лењости. Овакв свет губи свако оправдање.

“Једини начин да не допустимо апсурду да нас поседује јесте тај да из њега не извучимо корист”. Одбити игру с прљавим правилима. Направити избор пре сваког избора, свешћу предухитрити свет.

Не заустављати свет да бисмо зауставили бол.

Не бити крвник, али не пристати ни на улогу жртве.

Расправља се много о савремености Камиеве мисли. Следећи превод његовог текста један је прилог за.

АЛБЕР КАМИ: “НИ ЖРТВЕ НИ КРВНИЦИ”²

Да, морамо повисити глас. Све до сада, уздржавао сам се од позивања на емоције. Логика историје коју смо изучили до најситнијих детаља нас раздира - - мрежа која прети да нас задави. Емоције нису те које могу пресећи овај сплет логике који је отишао до ирационалних даљина, већ само разум који може сусрести логику на њеном сопственом пољу. Али, не желим да оставим утисак... да било који програм за будућност може успети без снага љубави и оправдане побуне. Потпуно сам свестан да је потребан моћни исконски покретач да помери човека и да је тешко упустити се у борбу чији су циљеви тако скромни и где наде имају само рационалну основу - - а чак једва и то. Али није проблем завести човека; битно је, напротив, да он не буде заведен већ пре да он јасно схвати шта чини.

Сачувати оно што се може да би отворили неку врсту будућности - - то је исконски покретач, страст и жртва који су потребни. Треба само да рефлектујемо и онда одлучимо, јасно, да ли већина човечанства мора да постане још јаднија да би достигли удаљене сеновите крајеве, да ли треба да прихватимо свет који пршти од оружја, где брат убија брата; или, да ли, насупрот, треба да избегавамо крвопролиће и беду колико можемо тако да дамо шансу за опстанак каснијих генерација, боље опремљених од нас.

Што се мене тиче, прилично сам сигуран да сам направио избор. А, пошто сам одабрао, мислим да морам да проговорим, да изјавим да никад више нећу бити један од оних, ко год они били, који праве компромисе са убиством, и да морам преузети последице такве одлуке. Ствар је готова, и то је докле далеко ја тренутно могу отићи... Међутим хоћу да учиним јасним дух овог чланка.

Тражи се од нас да волимо или мрзимо такву и такву земљу и такав и такав народ. Али неки од нас сувише снажно осећају нашу заједничку људскост да би направили такав избор. Они који заиста воле руски народ, због онога што они никада нису престали да буду - - тај свет о коме Толстој и Горки говоре - - не желе им успех у политичкој моћи, већ пре да их сачувају, после тешких искушења прошлости, од новог и чак страшнијег крвопролића. Тако исто, такође и Американцима и људима несрећне Европе. Ово је једна од елементарних истина коју ћемо вероватно заборавити окружени побеснелим страстима нашег времена. Да, страх, тишина и духовна изолација коју они узрокују морају бити данас потучени. А друштвеност и универзална комуникација међу људима морају бити одбрањени. Ропство, неправда и лажи уништавају овај однос и забрањују ову друштвеност; и зато их морамо одбити. Али ова зла су данас сама материја историје, тако да многи сматрају да су то неопходна зла. Истина је да не можемо “избећи историју”, пошто смо у њој до гуше. Али може се предложити борба у оквиру историје да би се сачувао од историје онај део човека који није и њен властити. То је све што овде имам да кажем. “Поента” овог чланка може бити сажета овако:

Модерне нације воде силовите снаге путевима моћи и доминације. Нећу рећи да би ове снаге требале бити отклоњене или ометене. Њима једва да и треба наша помоћ, и понекад се смеју нашим покушајима да их спречимо. Оне ће, тада, наставити. Али, поставићу само ово једноставно питање: шта ако ове силе заврше у ћорсокаку, шта

ако се испостави да је логика историје на коју се толико њих данас ослања само варљива светлост? Шта ако, упркос два или три светска рата, упркос жртава неколико генерација и читавог система вредности, наши прауници - претпоставимо да ће преживети - не буду ништа ближи светском друштву? Може се лако десити да они који преживе овакво искуство буду сувише слаби да разумеју своје сопствене патње. Пошто ове силе саме себе остварују и пошто је неизбежно да оне наставе то да чине, нема разлога зашто неки од нас не би преузели посао чувања живота, кроз апокалиптичну историјску слику која се простире пред нама, скромна промишљеност која ће, без претварања да ће решити све, константно бити спремна да да неки људски смисао свакодневном животу. Суштинско је да људи треба пажљиво да извагају цену коју треба да плате....

Све што тражим је да, у центру овог убилачког света, пристанемо да размишљамо о убиству и направимо избор. После тога, можемо разликовати оне који пристају на консеквенције тога што су сами убице или саучесници убица, и оне који одбијају да то чине свом својом снагом и бићем. Пошто ова језива раздвајајућа линија уствари постоји, биће велики успех ако она буде јасно означена. На пространствима пет континената у долазећим годинама једна бескрајна борба ће се водити између насиља и пријатељских настојања, борба у којој, потврђено је, прво има хиљаду пута већу шансу за успех од потоњег. Али, увек сам сматрао да, ако је онај ко базира своје наде на људској природи будала, да је онај ко се предаје пред стицајем околности кукавица. Па ипак, једини частан поступак ће бити да се све стави на страшну коцку: да су речи јаче од муниције.

Душка Добросављево

¹ Албер Каму “Записи”, Зора, Загреб 1971, стр. 207

² текст преведен са енглеског